

7. detsember 2023

Lahend 26074/18 - positiivsed kohustused ja tõhus uurimine

V vs. Tšehhi Vabariik

Artikkel 2

Asjaolud

5. novembri 2015 õhtul viidi kaebaja vend P.Z., keda raviti 2005. aastast paranoilise skisofreenia ja 2015. aastast hüpertensiooni tõttu, pärast oma pereliikmete ähvardamist psühhiaatriahaiglasse. Ta viidi akuutravi osakonda ja talle manustati antipsühhootilisi ravimeid. Järgmisel varahommikul, pärast verbaalset konflikti, muutus P.Z. üliagressiivseks. Kohale kutsuti politsei, sest meditsiinitöötajad ega haigla turvamehed ei suutnud teda kontrollida/maha rahustada. Kaks politseiniku surusid ta pikali, kuid ei suutnud teda ohjeldada. Kuna P.Z. kujutas otsest ohtu teistele kohalviibijatele, siis üks politseinik kasutas P.Z. suhtes kolm korda taserit, millele järgnes meditsiiniõe poolt rahusti manustamine. P.Z.-l kadus peale seda pulss ning tema elustamine osutus ebaedukaks. Ta kuulutati surnuks. Lahkamisel ja kohtuekspertiisi aruannetel jõuti järeldusele, et tema surma vahetu põhjus oli südame arütmia.

EIK-sse pöördudes tugines kaebaja artiklile 2 ning väitis, et politseinikud koos meditsiiniõega põhjustasid tema venna surma. Ta märkis, et Tšehhis puudub regulatiivne raamistik, mis sätestaks psüühikahäiretega inimeste suhtes jõu kasutamise. Lisaks väitis ta, et politseinike ei ole koolitatud selliste inimeste suhtes taseri kasutamiseks ning, et juhtunu osa ei viidud läbi piisavat uurimist.

EIK seisukohad

Artikkel 2

(a) Sisuline osa

(i) P.Z. elu kaitsmata jätmine

Juhtum paljastas mitmeid puudusi selles kuidas haigla ja politsei olukorraga tegelesid. Esiteks, võis mõistlikult ette näha, et P.Z. võib muutuda psühhootiliseks või vägivaldseks. Teiseks, kuigi meditsiinitöötajad olid otsustanud kutsuda kohale politsei, ei olnud nad ilmselt teavitanud politseinike P.Z. seisundist ja seotud terviseriskidest. Kolmandaks, olid politseinikud püüdnud teda ohjeldada, asetades ta lamavasse asendisse, mis võis kaelale avaldatava surve tõttu põhjustada asfüksiat ja mis muutis samuti võimatuks jälgida, kas asjaomane isik ka tegelikult hingab. Neljandaks, asetades P.Z. lamavasse asendisse vähendati tema põgenemise ohtu ning ohtu kohalviibijatele. Seega tema suhtes hilisem taseri kasutamine kolmel korral tõstatas küsimuse, kas taserdamine oli üldse vajalik. Ei saanud välistada, et taseri tekitatud elektrilöögid põhjustasid P.Z. surmani viinud südame rütmihäire. EIK-d rabas asjaolu, et P.Z. suhtes oli väga lühikese aja jooksul kolm korda taserit kasutatud ning sellele järgnevalt rahustit manustatud.

EIK jõudis järeldusele, et mitmete inimeste ühise tegevuse tulemusena oli riik jätnud täitmata oma positiivse kohustuse kaitsta P.Z. elu.

¹ Lühiülevaates kajastatud lahendite valiku aluseks on EIK enda otsingumootoris avaldatud Legal Summary'd.

(ii) Asjakohane õigusraamistik

Politseiseaduse ja vastava ametijuhendi kohaselt oli politseinikel proportsionaalsuse põhimõtet silmas pidades lubatud taserit kasutada ainult siis, kui puudus muu sunnivahend, millega oleks võimalik sekkumise eesmärgi saavutada. See raamistik oli väga üldine ega kajastanud taseri eripära ega selle kasutamisega seotud terviseriske. Eelkõige puudusid konkreetsed sätted taseri kasutamise kohta psüühikahäiretega isikute või üldisemalt haiglaravil viibinud ja tõenäoliselt ravimeid saanud isikute osas.

Juhtumi toimumise ajal puudus nõue haiglates sekkuvate politseiametnike ja tervishoiutöötajate koostöö ja koordineerimise järele. Tšehhi riiklik õiguste kaitsja andis pärast P.Z. surma sellekohase soovitusel, mida praegu rakendatakse.

Eeltoodud kaalutlustest piisas järeldamiseks, et riik ei olnud täitnud oma esmast kohustust tagada õigus elule. Kehtinud süsteem ei andnud politseinikele selgeid juhiseid selle kohta, et kuidas käituda psühhiaatriliste patsientide, nagu P.Z., vastu sekkumisel.

EIK tuvastas sisulises osas artikkel 2 rikkumise.

(b) Menetluslik osa

Menetlustoimingud tegi Julgeolekujõudude Peainspeksioon (GISF), mis on sõltumatu organ. P.Z. surma põhjuse väljaselgitamiseks algatati uurimine surma toimumise päeval (6. novembril 2015). Sekkunud politseinikel kästi koostada aruanne taseri kasutamise kohta, P.Z.-le tehti lahkamine ning ekspertiiis. 25. novembrist 8. detsembrini 2015 küsitles GISF mitmeid pealtnägijaid, sealhulgas nelja politseinikku. Juhtum lõpetati 6. aprillil 2016. EIK järeldas, et juhtumi uurimine oli seega piisavalt kiire.

Siiski ei saanud EIK tähelepanuta jätta mitmeid puudusi, mis võisid uurimise põhjalikkust ja usaldusväärsust mõjutada. Uurimisasutus ei olnud juhtunuga seotud politseinikke kohe isoleerinud ja üle kuulanud, mistõttu ei õnnestunud võimalikku kokkumängu ära hoida. Nende küsitlemise ajal olid nad enam-vähem korranud nende ametlike aruannete sisu, mille nad olid koostanud juhtumi toimumise päeval. Tšehhi riikliku õiguste kaitsja sõnul puudus nendes ametlikes dokumentides sündmuste üksikasjalik kirjeldus, mille põhjal oleks olnud võimalik hinnata kasutatud sunnimeetmete asjakohasust. Lisaks leidis EIK, et kuna koguti üsna ulatuslik tõendusmaterjal, oli uurimise ulatus jäänud mõnevõrra piiratuks. Eelkõige ei olnud see keskendunud politseiametnike ja meditsiinitöötajate vahel vahetatud teabele ning ekspertidelt ei olnud palutud kommenteerida P.Z.-le manustatud ravimite võimalikku koostoimet enne ja pärast taseri kasutamist. Ilmselge uurimissuuna järgimata jätmine kahjustas otsustaval määral uurimise suutlikkust tuvastada juhtumi asjaolusid ja süüdlasi.

Eeltoodut arvestades leidis EIK, et P.Z. surma osas läbi viidud uurimine oli ebapiisav. EIK tuvastas menetluslikus osas artikkel 2 rikkumise.

Artikkel 41

EIK leidis, et Tšehhi peab kaebajale maksma 25 000 eurot mittevaralise kahju hüvitiseks ning 4000 eurot kulude katteks.

Lahendile on lisatud eriarvamused.

[Lahend](#) (inglise keeles)

[Kokkuvõte](#) (inglise keeles)